

OSMANLI DÖNEMİNDE FİLİSTİN'E YAHUDİ ZİYARETLERİ VE BUNA DAİR BİR BELGE

Yrd. Doç. Taner ASLAN*

Özet

Filistin coğrafyası, 19. yüzyılın ortalarından sonra önemli ölçüde Musevi ziyaretine sahne olmuştur. Bu ziyaretlerden sonra Musevilerin Filistin'den ayrılmadıklarının ve yerleştiklerinin tespit edilmesi üzerine Filistin'e gelecek Musevi ziyaretçiler hakkında hazırlanan talimat layihasında, Musevilerin Filistin'e ancak ziyaret amacıyla gelebilecekleri ve bu ziyarette uyacakları kurallar belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Layiha, musevi, filistin, ziyaret, talimat

THE VISITS BY JEWS TO PALESTINE IN THE OTTOMAN ERA AND THE DOCUMENT CONCERNING THIS ISSUE

Abstract

The geography of Palestine has witnessed some significant visits by the Jewish from the mid-term of the 19th century on. After these visits it was observed that the Jews had not left Palestine and started settling there, a new regulation pleading about the Jewish visitors, in which it was stated that The Jews shall come to Palestine for visiting purposes and the rules they would obey during their visits was prepared.

Keywords: Pleading, Jewish, Palestine, visit, regulation

---

* Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Kampüs taneraslan1972@mynet.com

GİRİŞ

19. yüzyılın ortalarından sonra Filistin'e yönelik Musevi göçü, Osmanlı Devleti'nin önemli iç ve dış sorunu haline gelmiştir. Musevilerin göçü bir siyasî amaç doğrultusunda gerçekleştiğinden, Osmanlı hükümeti bu göçe müsaade etmemiş, ancak bu göç organizeli olarak yapıldığından muhtelif yollarla devam etmiştir. Özellikle ziyaret amacıyla gelen Musevilerin hem ziyaret kurallarına riayet etmedikleri, hem de ziyaretten sonra Filistin'i terk etmedikleri tespit edilmiştir. Bu ziyaretlerin belli kaidelere göre tayin edilmesi ve ziyaretlerin kurallara uygun olarak yapılması için bir talimat layihası hazırlanmıştır. Çalışmada, Filistin'i ziyaret edecek olan Musevilerin uyması gereken kurallara dair hazırlanan talimat layihası ve talimat sureti ele alınmıştır.

1. Osmanlı Döneminde Filistin'e Yahudi Ziyaretleri

Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyılı beklenen-beklenmeyen siyasî ve sosyal gelişmelerin, problemlerin ve çalkantıların üst seviyede geliştiği ve yaşadığı bir dönemdir (Kara, 1994: 5-6).

Bu süreçte gayr-ı müslimler isyan ederek, Osmanlı Devleti'ni dâhilde ve hariçte oldukça müşkül bir vaziyete sokmuşlardır. Bu menfi gelişmelere ek olarak, bu yüzyılda Osmanlı Devleti Yahudi meselesiyle uğraşmak zorunda kalmıştır.

Osmanlı Devleti'nin Yahudilerle münasebeti 1326 tarihine kadar götürülebilir. Bu münasebetler siyasî bir zeminde gelişmemiştir. Osmanlı sultanı Orhan Gazi'nin Bursa'yı fethetmesinden sonra buradaki Yahudiler, Osmanlı'ya kurtarıcı nazarıyla bakmışlardır. Bundan sonra Yahudiler Osmanlı Devleti'nde hür bir şekilde yaşamışlardır (Öke, 1991: 32).

Bunun yanında Avrupa'da baskı ve zulüm içinde olan Yahudiler vicdanî murakabesi üst seviyede olan ve bunu devlet politikasının temeline oturtan Osmanlı Devleti'ne sığınmışlardır.

Bu göçler, daha ziyade insanî nitelikteydi. Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde, özellikle Theodore Herzl'in büyük gayretleriyle vücut bulan Siyonizm hareketiyle Yahudiler, bir siyasî teşekkül olarak Osmanlı Devleti'ni rahatsız etmişlerdir. Rus Yahudisi Nathan Birnbaum tarafından siyasal edebiyata sokulan Siyonizm kavramı, zamanla bütün Yahudiler arasında kabul gören bir siyasal düşünce halini almıştır (Öke, 1991: 33).

Bu siyasal düşüncenin hedefi; dünyadaki Yahudileri Filistin'de buluşturmaktı. Siyonistler bu amaca ulaşmak için, Osmanlı Devleti'nin idarî, siyasî ve iktisadî alanlarına tesir eden bir siyasî faaliyet gütmüşlerdir.

Yahudi din adamlarını Filistin'e dönüş düşüncesine sevk eden ve benimseten en önemli hadise 1840 Şam katliamı ve bu katliama karşı oluşan tepki olmuştur. Şam katliamıyla Yahudiler, Avrupalı devletlerin dikkatini çekmişlerdir. Özellikle İngiltere ve Fransa, Musevilerinin lideri Sir Moses Montefiore ve Adolphe Crémieux'e gönderdikleri yazıda, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Yahudilerin can ve mallarını himaye edeceklerini bildirmişlerdir. Müslümanların hiçbir dahli olmayan bu katliam hadisesi, bir Fransisken papazının esrarengiz ölümünü Şam Yahudilerinin yaptığı iddia eden kentin Hıristiyan toplumunun Musevi mahallerini basarak bütün ahaliyi katletmesi şeklinde gelişmiştir (Öke, 1991: 35).

Bu hadiseden kısa bir müddet sonra, İngiliz Lord Palmerston Kudüs'te bir elçilik kurarak, burada bir Avrupalı Yahudi yerleşim kolonisi oluşturma düşüncesini ortaya atmasıyla birçok Avrupalı Yahudi Filistin'e göç etmeye başlamıştır (Schoenman, 1992: 20). Bu tarihten önce (1837'ler) burada yaşayan Yahudi sayısı 9000 kadardı ve toprakları yoktu (Armaoğlu, 1991: 34).

Avrupa ve Amerika basınında Yahudilere destek veren yazılar neşredilmişti. "*Vatansız halka, halksız vatan*" sloganıyla kampanyalar hazırlanarak, Filistin'de Yahudi devletinin kurulması dillendirilmeye başlanmıştı (Öke, 1991: 13).

Yahudilerin Filistin topraklarında devlet kurması için hem Siyonist hareket, hem de Batılı devletler yoğun bir faaliyet içine girmiştir. Özellikle Yahudiler arasında millî bilincin uyanması amaçlanmıştır (Öke, 1991: 39).

Yahudilerin Filistin'e göçü ve burada Yahudi kolonisi kurmak için her şeyden önce finansal destek sağlanmalıydı. Bunun için Avrupa ekonomisini büyük ölçüde elinde bulunduran Rothschild, Goldsmith, Warburg, Lehmon ve Speyer isimli aileleri buna dâhil etmişlerdir. Zengin Yahudi ailelerinin desteği ile Filistin'den satın alınan topraklarla Yahudi yerleşim yerleri açmaları sağlanmıştır (Öke 1991: 40).

Osmanlı Devleti topraklarına yapılan kayıt dışı Yahudi göçlerinin 1840'tan sonra başladığı mutlakdır. Osmanlı kayıtlarına göre tespit edilen ilk göç 1297 (1879) tarihlidir (BOA İrade-Meclis-i Mahsusa 66: 3114).

Bu göçler Batılı devletlerin siyasî amaçlarına göre şekillenmiştir. Yahudilerin Filistin'e göçünde Siyonist hareketin oynadığı rol kadar, Avrupalı devletlerin Kudüs ile ilgilenmelerinde dinî meseleler etkili olmuştur. Bunu Osmanlı arşiv belgeleri ortaya koymaktadır. Özellikle Rusya, millî Ortodoks mezhebine yönelik Filistin'de faaliyetlerde bulunmuştur. Rusya, Filistin'de Rus Ortodoksların nüfuzunu artırmak için, Rum Ortodoksları aleyhine bir takım menfi propagandaya girerek, kendilerinden birini patrik seçtirmek için çaba harcadıkları görülmektedir (BOA Yıldız Perakende 2: 4).

Ayrıca diğer Ortodoks kiliseler üzerinde de hâkimiyet kurmak istemiştir. Humus ve Hama'daki Rum kilisesine asılmak üzere Filistin Cemiyeti tarafından gönderilen iki çandan biri Rusya konsolosu aracılığıyla asılmış, diğer çana ise Hama Mutasarrıflığı müsaade etmemiştir. Bununla Rusya siyaseten bu iki kilise üzerinde nüfuzunu artırmayı amaçlamıştır (BOA Dâhiliye 1565: 55; BOA Dâhiliye 1585/53).

Rusya'nın Filistin'de okul açarak Ortodoksluğu yaymayı hedeflemiştir. *Moniteur Rum* gazetesi, Rusya'nın bu amaçla başta Filistin olmak üzere Türkiye'nin her tarafında Rus okulları açmakta ve bir takım misyonerler göndermekte olduğuna dair bir haber vermektedir (BOA Yıldız Sadaret 241: 12).

Ayrıca Rusya'da Filistin Cemiyeti adıyla kurulan örgüte Rusya hükümeti destek vermekteydi. Bu cemiyet aracılığıyla da iç ve dış politikalarını yürütmekteydi. Rusya Yahudileri, Yahudilerin Filistin'e göç etmeleri için komiteler kurmuşlardır. Bu komiteler Yahudileri Filistin'e göçe zorlamışlardır. Bunun üzerine birçok Rusya Yahudisi Filistin'e göç etmeye başlamış, böylece Kudüs ve Yafa'ya giden Rusyalı Yahudi sayısında önemli bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Rusya'dan göçler bununla sınırlı kalmamıştır. Yoğun göç karşısında Osmanlı hükümeti, Musevilerin katiyen kabul edilmesi, gelişlerinin engellenmesi için müessir bir çare bulunması ve şimdiye kadar gelen muhacirlerin Filistin'den başka Selanik gibi munasip mahallere gönderilmesini kararlaştırmıştır (BOA Başbakanlık Evrak Odası 42: 3096).

Filistin'e yapılan göçlerde büyük zorluk yaşayan Yahudilere İngiltere siyasî destek sağlamıştır. Bu göçün İngilizlerde kötü tesir hâsıl etmesinden dolayı, İngiltere hükümeti bunların Filistin topraklarında iskânını temin için İstanbul sefiri William White'ı bu işe memur etmiştir (BOA Yıldız Sadaret 248: 85; BOA Dâhiliye 1787: 10).

Bunun için İngiltere Maslahatgüzarlığı Osmanlı hükümetine bir nota vermiştir. Bu nota üzerine hükümet göçmenlerin Kudüs ve Akka sancakları dışında kalan Filistin topraklarına iskân edilmesine müsaade etmiştir (BOA Meclis-i Vükela 64: 15). Osmanlı hükümeti, İngiltere hükümetinin notasını dikkate almış, Sir White'da padişaha teşekkür yazısı göndermiştir (BOA Yıldız Perakende 24: 27).

Yahudiler, Avrupa'da kurdukları cemiyetlerle siyasî faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Lozan'daki Musevi talebe cemiyeti, Filistin hakkındaki bazı emel ve temennilerini ihtiva eden bir telgrafi, Rusya Duma Meclisi'ne göndermiştir. Bu telgraf Lozan'da yayımlanan *La Tribune de Lausanne* gazetesinde neşredilmiştir. Gazetede bu telgrafi tertip edenlerin içinde Osmanlı Musevilerinin de bulunduğu bahsedilmektedir (BOA Dâhiliye 10:36).

Yahudiler, Filistin topraklarını yurt edinmek için başlattıkları millileşme siyasetinin sonucu olarak, Yahudi mektepleri açmışlardır. Bunun yanında Avrupalı devletlerde Filistin ve civarında mektep açma teşebbüslerinde bulunmuşlardır. Filistin ve Suriye taraflarında, Fransız, İngiliz, Rus, Alman ve Amerikalıların birçok okul ve mabed tesis ederek, bunları kendi emellerine göre kullandıkları ve bunu gizlemek için de Ortodoks propagandası yaptıkları görülmektedir. Osmanlı hariciyesi, bu durumdan Ortodoks Patrikliği'nin müracaatı üzerine haberdar olmuştur (BOA Dâhiliye 534: 65).

Arz-ı Filistin ve Suriye'de, Ortodoks mezhebinin usulü dairesinde tedrisat yapmak üzere açılan okulların Arz-ı Filistin Şirketi'nin nezaretinde ve Rusya Devleti'nce himaye edilmemek şartıyla kanunî mevcudiyetleri tanınmış ise de; Rusya ile mezkûr şirketin bu şarta aykırı hareket ettikleri ve Rum Ortodokslarını kışkırtacak telkinetlerde buldukları tespit edilmiştir (BOA Dâhiliye 492: 34).

Ayrıca incelemelerde Filistin-Rus Cemiyeti tarafından Akka merkezine bağlı bazı kurralarda bulunan mekteplerin ruhsatsız olduğu anlaşılmış olup, bu durumun Şura-yı Devlet'ten çıkacak karara göre düzenlenmesi adı geçen bölge idaresine bildirilmiştir (BOA Dâhiliye 2591: 121).

Suriye ve Filistin'de izinsiz olarak açılan Rus mektepleri hakkında Rusya Sefareti'ne bir nota verilmiştir (BOA Hariciye 189: 75).

Zira Filistin Ortodoks cemaati tarafından Kudüs'te sur haricinde bulunan ve Meskufiye denilen Rusyalılara ait mahalde, Rusya tebaasından

olan erkek ve kızlara mahsus okul açılması için öncelikle irade-i seniyye gerekmektedir (BOA Maarif 423: 29).

Ancak Rus cemiyetinin buna riayet etmediği, hatta Kudüs civarında dinî nüfuz temini için arazi satın aldığı ve Filistin'e misyonerler gönderdiği görülmektedir (BOA Yıldız Mütenevvi 268:105).

İngiltere ve Fransa da Filistin ve Suriye'deki Katolik, Marunî, Dürzî ve Nasuri çocukları için okullar açarak, bu cemaatlerin çocuklarına dinî ve siyasî telkinlerde bulunmuşlardır (Y.EE. KP, 1/80). Avrupalı devletler Filistin üzerinde denetim kurmak için en ufak şeyi dahi politik mesele olarak gündeme getirmekteydiler. Örneğin İngiliz Sefareti, Filistin'de Kitab-ı Mukaddes'in tedavülü ve satılması için kolaylık gösterilmediği şikâyeti hakkında Osmanlı hükümetinden bilgi istemiş, bu konu hakkında Kudüs Mutasarrıflığı'ndan malumat istenmiştir (BOA Dâhiliye 1528:7).

Avrupa'da Filistin'e Yahudi göçünü sağlamak maksadıyla kurulan İsrail Cemiyeti, İngiltere hükümeti ile işbirliğine giderek, İngiltere'nin desteğini sağlamıştır. Bu münasebet neticesinde Hayfa İngiliz Konsolos tercümanının fazla miktarda arazi satın aldığı tespit edilmiştir. Bu tercümanın arazileri Yahudi göçmenler için satın aldığı açıktır (BOA Yıldız Sadaret 434: 66). İngilizlerin Filistin topraklarına ilgisi bununla sınırlı kalmamış, Filistin topoğrafya haritasını tamamlamak üzere Gazze'den başlayarak Mısır hududunda bazı mahallerde harita çalışması yapmışlardır. Bu faaliyetin bu topraklarda bir Yahudi devleti kurulması için yapıldığı mutlakdır (BOA Dâhiliye 6: 25).

Ayrıca Avrupalı devletler, başta Filistin olmak üzere Hristiyan kalıntıların olduğu bölgelerde arkeolojik kazı çalışmaları için müsaade istemişlerdir. Örneğin Rus Filistin Cemiyeti reisi Grandük Serj Nikoloviç, Suriye, Filistin, Havran, Aran ve Tur-i Sina civarındaki Hristiyan ve Bizans asar-ı atikasını tetkik için hükümete teklifte bulunmuş, usulüne uygun olarak zaptiye refakatinde çalışmalar yapılmasına izin verileceği Rus Sefareti'ne bildirilmiştir (BOA Meclis-i Vükela 66: 65).

Kudüs Sancağı'nda Avrupalı devletler ve Yahudilerin ortaklaşa yaptıkları faaliyetler neticesinde burada baş gösteren siyasî, sosyal ve kültürel problemleri Osmanlı hükümeti geç fark etmişse de bunu bertaraf etmek için birtakım önlemler almaya çalışmıştır. Özellikle Avrupalı devletlerin açtıkları manastır, okul ve yetimhanelerinin resmî gayeleri dışında faaliyet gösterdiklerinin tespiti üzerine, bunların faaliyetlerinin engellenmesine

çalışılmıştır. Kudüs Sancağı'nda Osmanlı kültürünün iyice zayıflayarak ecnebi kültürünün hâkim duruma geçtiği ve çeşitli Avrupa devletlerinin özellikle İngilizlerin faaliyetlerini artırdıklarından dolayı, Filistin'de Osmanlıcanın da okutulacağı bir üniversitenin tesis edilmesi öngörülmüştür (BOA Dâhiliye 34: 18).

İngiltere, Yahudilerin her türlü faaliyetine destek vermiş, İngiltere dâhilinde Yahudi finans kuruluşlarına müsaade etmiştir. Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak maksadıyla kurulan Siyonist Musevi Cemiyeti, Osmanlı sahasındaki Yahudi muhacir yerlerini satın alma, Filistin'de bir Yahudi Devleti kurma ve Yahudileri finanse etme gibi maksatlara hizmet için İngiltere'de bir Yahudi Müstemlekesi Bankası kurmuştur (BOA Yıldız Mütenevvi 181: 22). Londra Sefareti, Hariciye Nazırı Tevfik Paşa'ya, Siyonistlerin, Filistin'de bir Yahudi devleti kurmalarına destek olacak bir banka tesisi hususundaki çalışmalarına dair bilgi vermiştir (BOA Yıldız Mütenevvi 181:114).

Yahudiler Avrupa'da olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde de lobi faaliyetleri ile birçok Amerikalı siyasetçi, gazeteci ve iş adamını etkileyerek, Filistin'in yurtları olduğuna inandırmışlardır. William H. Rudy adındaki bir Amerikalı, bu işe kendisini memur kılmış, Kudüs'te ikamet etmiş ve Filistin'de bir Yahudi hükümeti tesisi hususunda teşebbüslerde bulunmuştur (BOA Yıldız Sadaret 136: 63).

Yahudiler, Avrupalı devletlerin yardım ve teşvikiyle Filistin sahasında yurt oluşturmak amacıyla bu bölgeden toprak satın almayı en önemli araç görmüşler, bu yolla Filistin'de büyük oranda toprak sahibi olmuşlardır. Bu araziler üzerine Yahudi göçmenler için çok sayıda ev inşa etmişlerdir (BOA Dâhiliye 2242: 15).

Böylelikle büyük yerleşim merkezleri oluşturmuşlardır. Birçok Yahudi köyü de bu şekilde kurulmuştur. Osmanlı hükümeti, bu durumun önüne geçmek için Suriye ve Kudüs-i Şerif idarecilerinden, Filistin'de muhacir Musevilerin iskânları konusunda dikkatli olunmasını istemiştir (BOA Yıldız Perakende 80: 55).

Osmanlı Devleti, Yahudilerin Filistin'de yerleşim merkezleri kurmalarını ve toprak satın almalarını engellemek için siyasî ve idarî bir takım kararlar almıştır. Yahudilerin Filistin'deki siyasî emellerinin önüne geçebilmek için Hariciye Nezareti'nce görevlendirilen, ancak ismi ve görevi

yazılmamış bir belgede görevli şahıs buna dair aldığı önlemleri sıralar (BOA Dâhiliye 2157: 10).

1. Musevilerin hilelerle Yafa'ya gelişini engellemek,
2. Simsarların vapurlara gitmesini külliye bertaraf etmek,
3. Arazi satın almalarını ve üzerine binalar yapmalarına mani olmak,
4. Yahudi kulüplerini polisin nezareti altına almak,
5. Ruhsatsız açtıkları matbaaları kapatmak,
6. Muhtelif köylerden satın aldıkları arazinin vergisini birleştirme ve unsurlarını toplu bulundurmağa çalıştıklarından ve Şûrâ-yı Devlet'ten bu babda bir bilgi istendiğinden, buna engel olunması,
7. Filistin bölgesi idarecilerine verilen rüşvete engel olma.

Ancak bu alınan kararlar uygulama safhasında zaafa uğramıştır. Zira bazı bölge idarecileri görevlerini suistimal etmişlerdir. Osmanlı hükümeti, Osmanlı topraklarına yerleşmek isteyen Musevi muhacirlerin kanunlara riayet etmeleri ve Filistin dışında yerleştirilmeleri şartıyla kabul edilmelerine dair bir irade yayınlamıştır (BOA Dâhiliye 6: 7). Filistin'e ziyarete gelen, ancak dönmeyen Yahudilerle ilgili çalışmalar da yapılmış, buna göre, bunların geri dönmeleri halinde iadelerini temin için Kudüs Mutasarrıflığı'nca sefaretlerden mahalli konsolosluklara emir çıkartılması istenmiştir (BOA Dâhiliye 1456: 41). Yahudi ziyaretçilerin ziyaret süreleri bir ayla sınırlandırılmıştı, fakat Avrupalı devletler, Osmanlı hükümetinden bu sürenin üç aya uzatılmasını istemiş, hükümet Avrupa devletlerinin tepkisini çekmemek amacıyla bunu kabul ederek, ziyareti bir aydan üç aya uzatmıştır (BOA Sadaret 495: 44; BOA Meclis-i Vükela 31: 65). Ancak Yahudi ziyaretçilerinin bu süreye de uymadıklarının tespiti üzerine Babıâli önceki uygulamayı tekrar yürürlüğe koymuştur (BOA Dâhiliye 1505: 53). Bu ziyaretlerin maksadı aşması üzerine, ziyarete gelen Yahudilere verilen "Kırmızı renkli ikamet tezkereleri" kaldırılmıştır (BOA Meclis-i Vükela 180: 32).

Yahudilerin çok sayıda arazi satın alması ve Musevi muhacirlerin Filistin'de yerleşmeleri yasaklandığı halde, mahalli hükümet memurları bu işi istismar etmişlerdir (BOA Yıldız Perakende 40: 34). Memurların gaflette buldukları ya da müsamaha ettikleri veya Musevilerin arazi sahiplerini tamaa getirmek suretiyle toprak edindikleri görülmektedir. Tapu yoklama

memurlarının Mabeyn senetleri üzerine tapu varakası düzenledikleri görülmüştür (BOA Dâhiliye 2025: 36). Kudüs mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın, rüşvet kabul ederek Filistin'de birçok yerin yabancılara ve Musevi göçmenlere satılmasına müsaade ettiği tespit olunmuştur (BOA Başbakanlık Evrak Odası 42: 3143).

Bunun yanında Akka Mutasarrıfı Sadık Paşa, Hayfa Belediye Reisi Mustafa Efendi, Akka Müftüsü Ali Efendi ile Hayfa Mutasarrıflığı İdare Meclisi Azası Necip Efendi'nin Filistin topraklarında Yahudilerin iskânını kesin olarak yasaklayan irade-i seniyyeye rağmen, rüşvet karşılığında Rusya'dan ve Romanya'dan gelen Yahudilere toprak satıp iskânlarını sağlayarak vatanı ihanette buldukları tespit edilerek haklarında soruşturma başlatılmıştır (BOA Yıldız Perakende 27: 39).

Ayrıca, Taberiye civarında Fransız tebaasından Salamon Reynak tarafından Filistin'e Yahudi iskânı için talep ettiği arazide usulsüz muamelede bulunan Akka Mutasarrıfı Defter-i Hakani Memuru, Taberiye Kaymakamı ve Tapu Kâtibi hakkında soruşturma başlatılarak görevlerinden azledilmişlerdir (BOA Dâhiliye 997: 11).

2. Filistin'e Yahudi Yerleşimine Dair Talimat Layihası ve Sureti

a) Filistin'e Gelecek Musevi Ziyaretçiler Hakkında Talimat Layihası

"Arz-ı Filistin'e Gelecek Musevî Züvvârı Hakkında Ta'limât Lâyihası" başlıklı, 24 Şaban 1316 (7 Ocak 1899) tarihli ve on iki maddelik talimatname layihasında, Filistin'e yapılacak ziyarette nelere dikkat edileceği, nasıl çalışılacağı tespit edilmiştir. Talimatnamenin ilk maddesinde gerek Osmanlı memleketlerinden ve gerekse yabancı memleketlerden Filistin'i ziyaret için gidecek olan Musevi ziyaretçiler mutlaka kimliklerini, bağlı oldukları devleti ve ziyaret amaçlarını içeren geçiş iznine veya pasaporta sahip olacaklardı. İkinci maddede Musevi ziyaretçilerin geçiş izni veya pasaportları izin memurları tarafından incelenip araştırılacağı, bunların kaydına mahsus düzenli bir defter tutulacağı ve geçiş izni veya pasaporta sahip olmayanlara kesinlikle izin verilmeyeceği hükmüne yer veriliyordu.

Üçüncü maddede Musevi ziyaretçilerin Filistin'de üç aylık bir süre için seyahat ve yerleşime izinli olup, bu sürenin bitiminde geri dönmeye

mecbur oldukları hükme bağlanmaktadır.¹ Dördüncü maddede Musevi ziyaretçilerin Filistin'de üç aylık bir süre için seyahat ve yerleşimlerine izinli olduklarını bildiren izin belgesi, izin memurlarına teslim edilecek ve izin memurları tarafından bir kuruş ücret karşılığında ve kırmızı renkli olarak kendilerine geçici ikamet izin belgesi verilecekti. Yanlarında getirmiş oldukları geçiş izni veya pasaportlarına, geri dönüşlerinde kendilerine teslim edilmek üzere geçici olarak el konulacaktı. Beşinci madde ise Musevi ziyaretçiler geçici ikamet izin belgelerini uygun bir şekilde aldıktan sonra ikamet veya seyahat için hangi bölgeye giderse, gittiği bölgeye varışından itibaren yirmi dört saat içerisinde orada bulunan devlet memurlarına izin belgesini göstererek, özel deftere kaydını yaptırmayı, oradan başka bir bölgeye gidişinde de gideceği bölgeyi açıklayarak, izin belgesine ve kayıt defterine işaret ettirmeye mecbur olduklarını öngörmektedir. Bunun aksine hareket eden Musevi ziyaretçiler ceza kanununun iki yüz elli dördüncü maddesinde belirlenen en yüksek ceza olan yirmi beş kuruş para cezasına çarptırılacakları, kayıt işlemleri için hiçbir isim ve sebeple para alınmayıp bu işlemler ücretsiz olarak uygulanacağı da bu maddede yer almaktadır.

Altıncı madde hancılar, otelciler, lokantacılar ve kiracılar kendilerine gelmiş olan Musevi ziyaretçilerin ellerinde bulunan geçici izin belgesinde belirtilen izin süreleri geçmemiş olanları düzenlemekle sorumlu oldukları özel defterlerine kaydetmekle beraber, ziyaretçilerin gelmelerinden itibaren yirmi dört saat içerisinde devlet memurlarına haber verecekler ve geçici izin sürelerini aşan veya ikamet iznini gösteremeyen Musevi ziyaretçiler hakkında sekizinci maddeye uygun hareket edeceklerini hükme bağlanmaktadır.

Yedinci madde, şahsa ait evlerde kiracı veya misafir olarak ikamet edecek Musevi ziyaretçiler ikamet edecekleri eve varmalarından yirmi dört saat içerisinde ev sahibi veya mahalle muhtarının devlet memurlarına bilgi vereceklerini ve izin süreleri dolan veya izin belgesini gösteremeyenler hakkında bir sonraki madde gereğince muamelede bulunacaklarını öngörmektedir.

Sekizinci maddede geçici ikamet iznine tarih verilmesinden itibaren belirlenen üç aylık süreyi tamamlayan Musevi ziyaretçilerin, Filistin'den çıkmaya mecbur oldukları belirtilmektedir. Geçici ikamet sürelerini ta-

---

¹ Bu süre daha önce bir ay iken bunun üç aya çıkarıldığı görülmektedir. Bunda Avrupalı devletlerin etkisi olduğunu söyleyebiliriz. (BOA Sadaret 495:44).

mamladıkları ellerinde bulunan izin belgesinden anlaşılan veya hiç ikamet izin belgesi gösteremeyen Musevileri hancı, otelci, lokantacı ve sair kiracı veya şahsi ev sahipleri kesinlikle kabul etmeyip hemen devlet memurlarına haber verecekler ve bu çeşit Museviler hükümet tarafından yazı ile çağırılarak veya davet edilerek Filistin'den çıkmaları hususunda uyarılacak ve bu işlemler ikamet izin belgelerine kaydedilecek, bir daha uyarı yapılmadan Filistin'den çıkarılacaklardır. Hancılar, otelciler, lokantacılar ve sair kiracılar ile şahsi ev sahibi kimseler, bu madde ile beraber altıncı ve yedinci maddelerin hükümlerine aksi bir tutum ve harekette bulunurlarsa ceza kanununun iki yüz elli altıncı maddesinde belirlenen cezanın en ağır derecesi olan elli kuruş para cezasına çarptırılacaklardır.

Dokuzuncu maddede izinli oldukları ikamet ve seyahat sürelerini tamamlayarak Filistin'den çıkacak veya bölgesel hükümet tarafından çıkarılacak olan Musevi ziyaretçiler, ellerinde bulunan geçici ikamet izin belgelerini izin memurlarına teslim edecekler ve daha önce el konulan geçiş izni veya pasaportlarını gerektiği gibi vize ettirdikten sonra teslim alacakları hükmüne yer veriliyordu.

Onuncu maddede Musevi ziyaretçiler Filistin'e gittikleri bölgeden değil de başka bir bölgeden geri dönmeleri halinde ellerinde bulunan geçici ikamet izin belgesini göstererek ve teslim ederek yeniden geçiş izni veya pasaport alabilirler, bu şekilde alınan geçici izin belgeleri daha önce bu belgeyi veren izin memurlarına gönderilip kaydedilecektir. Bunu muhafaza etmek için daha önce alınmış olan geçiş belgesi veya pasaporta ekleyerek işlem süreci, izin belgesi veya pasaportun arkasına yazılarak hükümsüz kılınacağı öngörülmektedir.

On birinci maddede ise izin memurlarının izin sürelerinde dönme-yeniler ile geçiş izni veya pasaportlarını almadıkları özel defterden anlaşılan Musevilerin ismi, mesleği ve uyruklarını açıklayan bilgileri her on günde bir yazı ile mahalli hükümete verecekler ve mahalli hükümet tarafından da bu gibiler aranıp buldurularak sekizinci maddenin hükmüne uygun olarak Filistin'den çıkarılacakları yer almaktadır.

On ikinci ve son madde ise bu talimat hükümlerinin, tam olarak uygulanabilmesi için vali, mutasarrıf ve kaymakamlar özel memurlar aracılığıyla gerekli ve geçerli işlemlerin daima kontrol edilmesini, bu konuda ka-

nuna ve talimata aykırı harekete cesaret eden memurların hemen sorguya alınıp haklarında yasal olarak ortaya çıkacak duruma göre işlem yapılmasını kapsamaktadır.

b) Musevi Ziyaretçiler Hakkında 9 Ekim 1900 Tarihli Talimat Sureti

Bu talimat sureti dört maddeden oluşmaktadır. Birinci maddede gerek Osmanlı memleketlerinden ve gerekse yabancı memleketlerden ziyaret için Filistin'e gidecek olan Musevi ziyaretçiler mutlaka uyruklarını ve seyahat amaçlarını içeren bir geçiş izni veya pasaporta sahip olacaklardır. İkinci maddede bu gibi Musevi ziyaretçilerin Beyrut Vilayeti'nin veya Kudüs-i Şerif Sancağı'nın hangi iskelesine varacaklar ise oranın tezkire memuruna, sahip oldukları geçiş izni veya pasaportu bırakarak, Filistin'de üç ay süreyle seyahat ve ikamete izinli olduklarını gösteren geçici ziyaret ve ikamet izin belgesini bir kuruş ücret karşılığında temin edecekler. Bu izin belgesinin diğer belgelerden kolaylıkla ayırt edilebilmesi için farklı şekil ve rengi olacaktır. Bu izin belgeleri gerek ikamet ve gerekse de seyahat sırasında devlet memurları tarafından istenildikçe kontrol edilecektir ve belirlenen üç aylık süreyi dolduranlar zabıta veya mensubu olduğu devlet konsolosları vasıtasıyla Filistin'den zorla çıkarılacaklardır.

Üçüncü maddede ikinci maddede bildirildiği üzere, Musevi ziyaretçilere tezkire memurları tarafından verilecek izin belgelerinin içindekileri ve tarihlerini gösteren ve izin sürelerini geçirmiş olanların Filistin'den çıkarılması hususunun takibi için aylık bir çizelge düzenlenerek devlet memurlarına ve zabıta verilecektir. Bu meselede ilgisizlik gösterenler sorumlu tutulacaktır.

Dördüncü ve son maddede ikamet ve seyahat için alınan izin sürelerini tamamlayarak Filistin'den çıkacakların, gemiye binmek için Beyrut iskelelerinden birisine geleceklerin, izin sürelerini geçirmiş oldukları ellerindeki belgelerden anlaşılmalı olanların veya hiç belge gösteremeyip de Filistin'den zorla çıkarılacak olan ziyaretçilerin ellerinde bulunan geçici izin belgesine el konularak yeniden bir pasaport veya geçiş izin belgesi verilecektir.

Her sene sonunda tekrar ziyaret için geldiklerinde daha önce el konulan geçiş belgeleri veya pasaportları ve onlara karşılık olarak verilen

geçici izin belgelerinin dosyaları Kudüs-i Şerif merkezine gönderilerek kontrol edilecektir. Bu konuda esasa aykırı muamelede bulunan bir memur var ise sorguya alınacaktır hükmü yer almaktadır.

SONUÇ

Bu talimat layihası, gerek Osmanlı memleketlerinden ve gerekse yabancı memleketlerden Filistin'e seyahat edecek olan Museviler hakkında uygulanacak usulleri ihtiva etmektedir.

Talimat layihasının içerdiği maddelerden anlaşılan odur ki, Osmanlı devlet idarecileri, Musevilerin Filistin'e dair tarihi emellerinin bilincinde olarak, Musevi ziyaretçilerin Filistin topraklarına sadece ziyaret veya geçici bir seyahat amacıyla değil, fakat söz konusu topraklara tarihi emelleri çerçevesinde yerleşip yurt edinmeyi amaçladıklarını bildikleri için buna engel olma çabası içerisindeydiler. Bu talimat layihesindeki maddeler bu çabanın yazılı belgesi olup, son derece hassas bir şekilde ve en ufak ayrıntılara varıncaya kadar ele alınıp bu meseleye ne kadar itinalı bir yaklaşım sergilendiğinin göstergesidir.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Başbakanlık Evrak Odası (BEO), 42/3096, 7 Muharrem 1310; 42/3143, 6 Muharrem 1310.

Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye (DH. EUM.) 4.Şb., 10/36, 8 Recep 1335.

Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsusa Müdüriyeti (DH. KMS.), 6/25, 07 Recep 1332.

Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemî (DH. MKT.), 1456/41, 2 Safer 1305; 1505/53, 20 Şaban 1305; 1528/7, 24 Zilkade 1305; 1565/55, 13 Rebiülevvel 1306; 1585/53, 17 Cemaziyelevvel 1306; 1787/10, 18 Rebiülahir 1308; 2025/36, 6 Cemaziyelevvel 1310; 2157/10, 24 Şaban 1316; 2157/10; 2242/15, 26 Rebiülahir 1317; 2433/67, 7 Şaban 1318; 2591/121, 14 Zilkade 1318; 492/34, 20 Muharrem 1320; 534/65, 29 Rebiülevvel 1320; 6/7, 4 Zilhicce 1299; 997/11, 3 Cemaziyelahir 1323.

- Dâhiliye Nezareti-İdare (DH. İD...), 34/18, 15 Cemaziyelevvel 1329.
- Hariciye Nezareti Hukuk Müşavirliği İstişare Odası (HR. HMŞ. İŞO.), 189/75, 24 Zilkade 1319.
- İrade-Meclis-i Mahsusa (İ.MMS.), 66/3114, 6 Cemaziyelahir 1297.
- Maarif Nezareti Mektubi Kalemi (MF. MKT.), 423/29, 30 Cemaziyelahir 1316.
- Meclis-i Vükela Mazbataları (MV.), 180/32, 15 Şevval 1331; 31/65, 21 Şaban 1305; 64/15, 3 Ramazan 1308; 66/65, 30 Zilhicce 1308.
- Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi (A.) MKT. MHM.), 495/44, 28 Rebiülahir 1305.
- Sadırazam Kâmil Paşa Evrakı -Yıldız Esas Evrakı'na Ek Y.EE.KP., 1/80, 29 Zilhicce 1301.
- Yıldız Mütenevvi Mâruzat (Y..MTV.), 181/114, 26 Rebiülahir 1316; 181/22, 05 Rebiülahir 1316; 268/105, 16 Ramazan 1322.
- Yıldız Perakende Adliye ve Mezaif Nezareti (Y.PRK. AZN.), 2/4, 22 Şaban 1300.
- Yıldız Perakende Evrakı Arzuhal ve Journaller (Y..PRK.AZJ.), 40/34, 29 Zilhicce 1317; 27/39, 2 Safer 1311.
- Yıldız Perakende Evrakı, Başkitabet Dairesi (Y..PRK.BŞK.), 80/55, 29 Zilhicce 1327; 24/27, 20 Rebiülahir 1309.
- Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y..A...HUS.), 136/63, 04/Ş /1315; 434/66, 1320; 241/12, 4 Rebiülahir 1308; 248/85, 26 Zilkade 1308.

Telif Tedkik Eserler

- Armaoğlu, F. (1991), *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Kara, İ. (1994), *İslamcıların Siyasi Görüşleri*, İz Yay., İstanbul.
- Öke, M. K. (1991), *Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar*, Çağ Yay., İstanbul.
- Schoenman, R.(1992), *Siyonizmin Gizli Tarihi*, Kardelen Yayınları, İstanbul 1992.

LAYİHA METNİ

a) Arz-ı Filistin'e Gelecek Mûsevî Züvvârı Hakkında

Ta'limât Lâyihası

Birinci mâdde: Gerek memâlik-i mahrûse-i şâhânenen gerek memâlik-i ecnebiyyeden li-ecli'z-ziyâre arz-ı Filistin'e gidecek olan züvvâr-i Mûseviyye mutlakâ sıfat ve tâbi'yyetini ve maksad-ı seyâhatini mutazamın murûr tezkiresi veya pasaportu hâmil olacaktır.

İkinci mâdde: Züvvâr-ı Mûseviyyenin murûr tezâkiri ve pasaportları tezkire me'mûrları tarafından tedkîk ve mu'âyene edilecek ve bunların kaydına mahsûs muntazam bir defter tutulacak ve murûr tezkiresi veya pasaportu hâmil olmayanlar kat'iyen kabûl olunmayacaktır.

Üçüncü mâdde: Züvvâr-ı Mûseviyye arz-ı Filistin'de üç ay müddet zarfında seyr ve seyâhate ve ikâmete me'zûn olup bu müddetin hitâmında avdet etmeğe mecbûrdur.

Dördüncü mâdde: Züvvâr-ı Mûseviyye arz-ı Filistin'de üç ay müddet zarfında seyr ve seyâhate ve ikâmete me'zûn olacağını mübeyyin tezkire me'mûrları tarafından bir kuruş ücret-i tab'iyye (?) mukâbilinde kırmızı renkde bir muvakkat ikâmet tezkiresi verilecek ve yedlerinde bulunan murûr tezkiresi veya pasaport avdetlerinde kendilerine i'âde olunmak üzere muvakkaten ahz ve hıfz edilecektir.

Beşinci mâdde: Züvvâr-ı Mûseviyye usûlü dâiresinde muvakkat ikâmet tezkiresini aldıktan sonra ikâmet veya seyâhat için her hangi mahalle giderse gitdiği mahalle muvâsaletden i'tibâren yirmi dört saat zarfında orada bulunan hükûmet-i me'mûrine tezkiresini ibrâz ile defter-i mahsûsuna kayd etdireceği gibi oradan hüsn-i infikâkında da gideceği mahalli beyân ederek tezkiresine ve kaydına ol-vechle işâret etdirmeğe mecbûrdurlar. Hilâfına hareket eden züvvâr-ı mûsevîyyeden kânun-i cezânın iki yüz elli dördüncü mâddesinde ta'yîn olunan cezânın hadd-i a'zamı bulunan yirmi beş kuruş cezâ-yı nakdi alınur.

Kayd mu'amelesi için hiçbir nam ve vesîle ile para alınmayup meccânen icrâ edilür.

Altıncı mâdde: Hâncılar ve otelciler ve lokantacılar ve sâir kirâhâ-neciler vurûd etmiş olan züvvâr-ı Mûseviyyenin yedlerindeki muvakkat ikâmet tezkirelerinde gösterilen müddet-i me'zûniyetleri geçmediği halde usûlen tanzîmiyle mükellef oldukları defter-i mahsûsuna kayd ile beraber muvâsaletlerinden yirmi dört sâat zarfında me'mûrîn-i hükûmete ihbâr-ı keyfiyet edecekler ve müddet-i me'zûniyeti murûr eden veyahud ikâmet tezkiresi ibrâz edemeyen Mûsevîler hakkında sekizinci mâddeye tevfiik-i mu'âmele eyleyeceklerdir.

Yedinci mâdde: Hûsûsî hânelerden müste'ciran veya müsâfereten ikâmet eyleyen züvvâr-ı Mûseviyyenin vurûdlarından yirmi dört saat zarfında hâne sâhibi ve mahalle muhtârı me'mûrîn-i hükûmete beyân-ı mu'âmelât edecek ve müddet-i me'zûniyetleri murûr eyleyenler veyahud ikâmet tezkiresi ibrâz edemeyenler hakkında mâdde-i âtiye vechle mu'âmele olunacaktır.

Sekizinci mâdde: Muvakkat ikâmet tezkirelerinin tarih-i itâsından itibâren mu'ayyen olan üç ay müddeti ikmâl eden züvvâr-ı Mûseviyye arz-ı Filistin'den çıkmağa mecbûr olup müddet-i me'zûniyetlerini ikmâl eyledikleri yedlerindeki ikâmet tezkirelerinden anlaşılın veyahud hiç ikâmet tezkiresi ibrâz edemeyen Mûsevîleri hancı ve otelci ve lokantacı ve sâir kirâhânegiler ve husûsî hâne sâhibleri kat'iyen kabûl etmeyüp derhâl me'mûrîn-i hükûmete ihbâr-ı keyfiyet edecekler ve bu makûle Mûsevîler cânib-i hükûmete celb ve da'vet olunarak arz-ı Filistin'den çıkup gitmeleri kendülerine ihtâr ve işbu mu'âmele ikâmet tezkiresine ve defter-i mahsûsuna kayh olunacak ve ihtârât-ı vâkı'a ısgâ edilmediği halde arz-ı Filistin'den çıkarılacaktır. Hancılar ve otelciler ve lokantacılar ve sâir kirâhânegiler ve husûsî hâne sâhibleri işbu mâdde ile altıncı ve yedinci mâddeler ahkâmına muhâlif hâl ve harekâtda bulunurlar ise kânûn-i cezânın iki yüz elli altıncı mâddesinde ta'yîn edilen cezânın hadd-i a'zamı olan elli kuruş cezâ-yi nakdi ahz olunur.

Dokuzuncu mâdde: İkâmet ve seyâhate me'zûn olduğu müddeti ikmâl ile arz-ı Filistin'den çıkacak veyahud hükûmet-i mahalliyyece çıkarılacak olan züvvâr-ı Mûseviyye yedinde bulunan muvakkat ikâmet tezkirelerini tezkire me'mûrları ahz ve hıfz ile evvelce alınmış olan murûr tezkiresi veya pasaportu usûlü dâiresinde vize etdikden sonra kendülerine itâde edilebilecektir.

Onuncu mâdde: Züvvâr-ı Mûseviyye geldikleri mahalden avdet etmeyüp de diğer mahalden avdetleri hâlinde yedlerinde bulunan muvakkat ikâmet tezkiresini ibrâz ve i'tâ ederek yeniden murûr tezkiresi veya pasaport alabilürler. Ve bu sûretle alınan muvakkat ikâmet tezkiresi evvelce bu tezkireyi i'tâ eden tezkire me'mûrlarına irsâl ve oraca kaydına işâretle li-ecli'l-hıfz evvelce alınmış olan murûr tezkiresi veya pasaporta rabt edilür ve cereyân-ı mu'âmele tezkire veya pasaportun zahrına yazılarak ibtâl olunur.

Onbirinci mâdde: Tezkire me'mûrları müddet-i me'zûniyetlerinde avdet ile murûr tezâkiri veya pasaportlarını almadıkları defter-i mahsûsundan anlaşılın Mûsevîlerin isim ve şöhet ve san'at ve tâbî'iyetini mübeyyin her on günde bir defterini bâ-müzekkire hükûmet-i mahalliyyeye verecekler ve hükûmetce de bu makûleler buldurularak sekizinci mâdde ahkâmına tevffikan arz-ı Filistin'den çıkarılacaklardır.

Onikinci mâdde: İşbu ta'lîmât ahkâmının tamâmı-i tatbîk ve icrâsı için vâlî ve mutasarrıf ve kâ'im-i makâmlar me'mûrîn-i mahsûsa vâsıtasıyla mu'âmelât-ı câriyeyi dâimâ teftîş edeceklerdir. Bu bâbda hilâf-ı nizâm ve ta'lîmât-ı harekâta mücâseret eden me'mûrîn derhâl taht-ı mes'ûliyyete alınarak haklarında kânûnen tebeyyün edecek hâle göre mu'âmele olunur.

b) Züvvâr-ı Mûseviyye Hakkında Fî 14 Cemâziyelâhire

Sene 318 Tarihli Ta'lîmât Sûreti

Birinci mâdde: Gerek memâlik-i mahrûse-i şâhânedan ve gerek memâlik-i ecnebiyyeden li-ecli'z-ziyâre arz-ı Filistin'e gidecek olan züvvâr-ı Mûseviyye mutlakâ sıfat ve tâbî'iyeti ve maksad-ı seyâhatini mutazammın bir murûr tezkiresini veya pasaportu hâmil olacaktır.

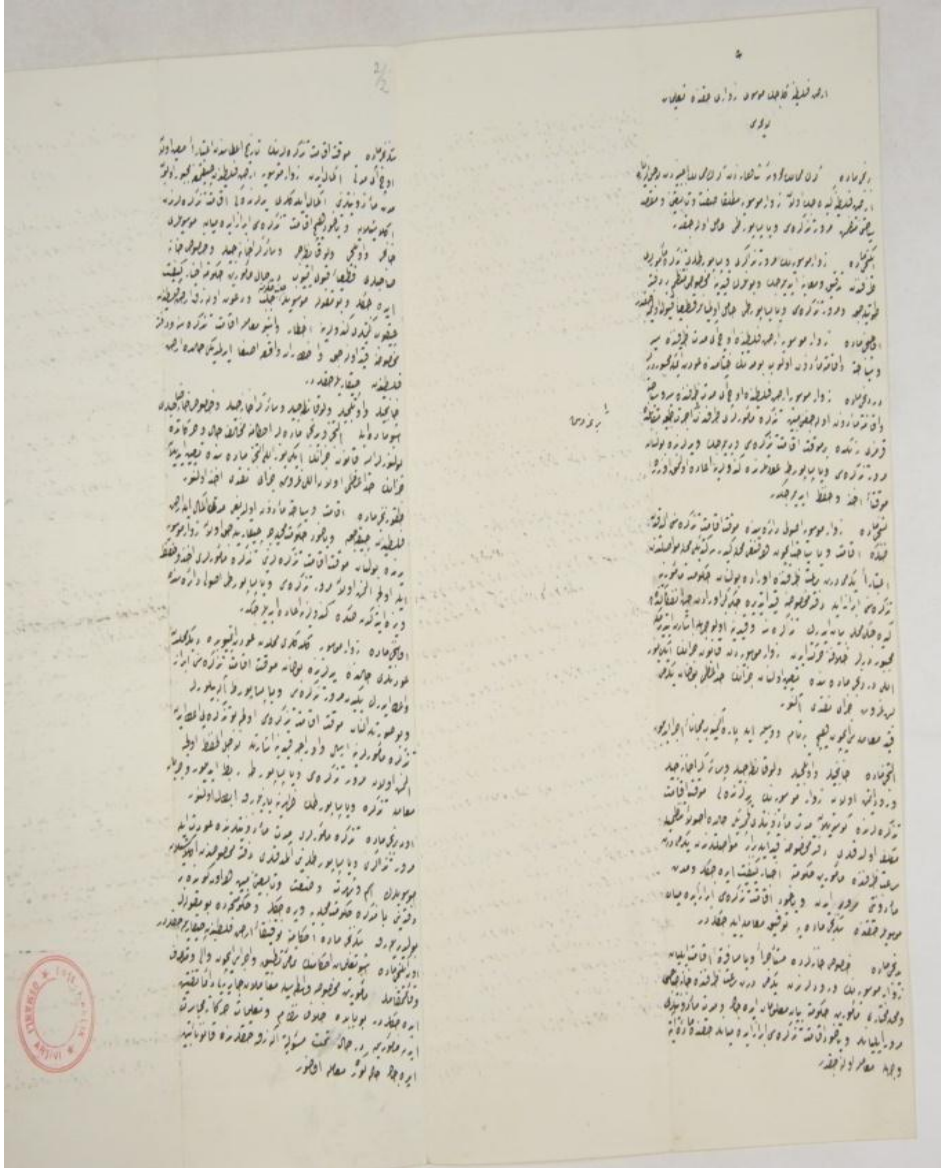
İkinci mâdde: Bu makûle züvvâr-ı Mûseviyye Beyrut vilâyetinin veya Kudüs-i Şerîf sancağının hangi iskelesine varacaklar ise oranın tezkire me'mûruna hâmil oldukları murûr tezkiresini ya pasaportu terk ve tevdî ile arz-ı Filistin'de üç ay müddet zarfında seyr ve seyâhate ve ikâmete me'zûn olacağını mübeyyin bir kuruş ücret-i tabî'a mukâbilinde bir muvakkat ziyâret ve ikâmet tezkiresini istihsâl edecek ve bu tezkire kolaylıkla diğer tezkirelerden tefrîk edilebilmek için başka şekil ve renkte olacaktır.

Ve bu tezkireler gerek esnâ-yı ikâmetde ve gerek esnâ-yı seyr ve seyâhatde me'mû-rîn-i hükûmet ve zâbita-i mahalliyye tarafından istenildikçe mu'âyene olunacak. Ve tarih-i itâsından itibâren mu'ayyen olan üç ay müddetini geçirmiş olanlar zâbita veya mensûb olduğu devleti konsolatosu ma'rifetiyle arz-ı Filistin'den cebren çıkarılacaktır.

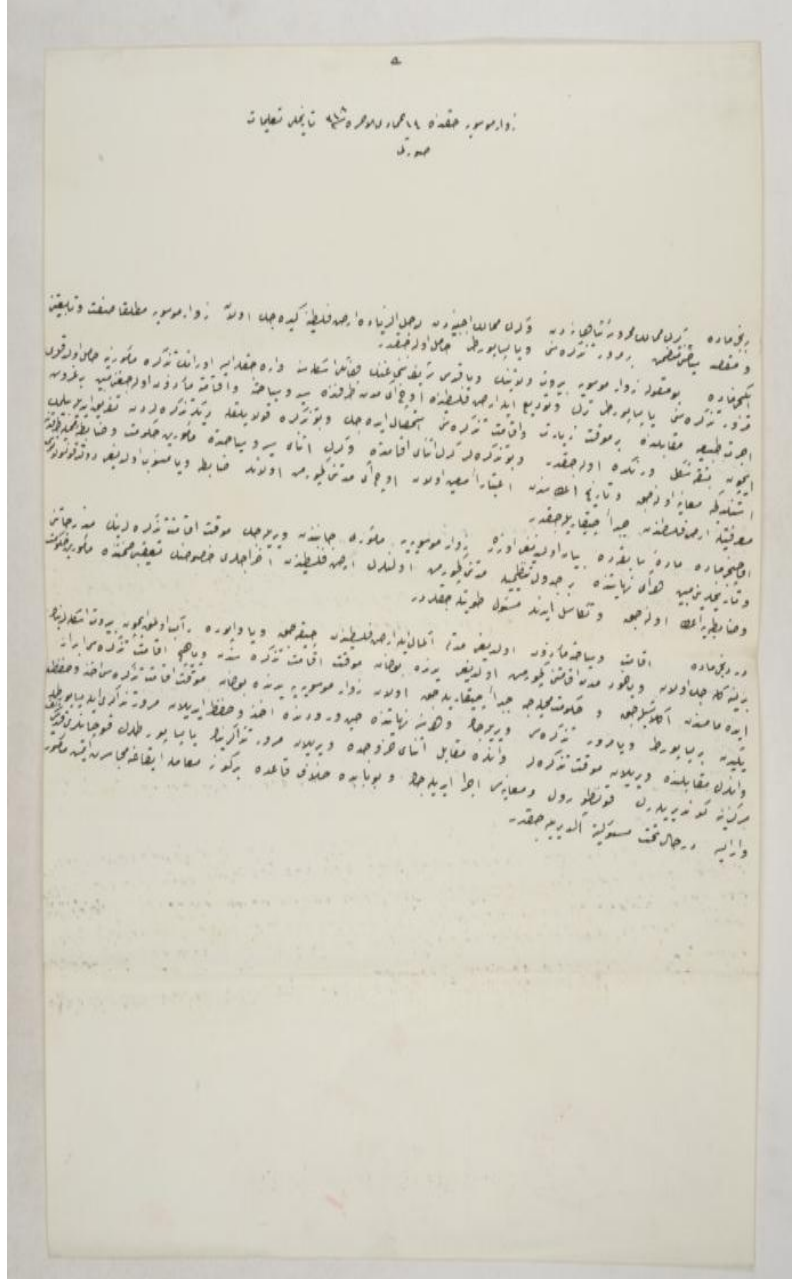
Üçüncü mâdde: Mâdde-i sâbıkada beyân olduğu üzere züvvâr-ı Mûseviyye me'mûru cânibinden verilecek muvakkat ikâmet tezkirelerinin mündericâtını ve tarihlerini mübeyyin her ay nihâyetinde bir cedvel tanzîmiyle müddetini geçirmiş olanların arz-ı Filistin'den ihrâcları husûsunun ta'kîbi zımnında me'mûrîn-i hükûmet ve zâbitaya itâ olunacak ve tekâsül edenler mes'ûl tutulacaklardır.

Dördüncü mâdde: İkâmet ve seyâhate me'zûn olduğu müddeti ikmâl ile arz-ı Filistin'den çıkacak veya vapura râkib olmak için Beyrut iskelelerinin birisine gelecek olan veyahud müddet-i ikâmetini geçirmiş olduğu yedinde bulunan muvakkat ikâmet tezkiresinden veya hiç ikâmet tezkiresi ibrâz edememesinden anlaşılacak ve hükûmet-i mahalliyyece cebren çıkarılacak olan züvvâr-ı Mûseviyyeye yedinde bulunan muvakkat ikâmet tezkiresi ahz ve hıfzla yeniden bir pasaport veya murûr tezkiresi verilecek ve her sene nihâyetinde hîn-i vurûdunda ahz ve hıfz edilen murûr tezâkiri ile pasaportlar ve onların mukâbilinde verilen muvakkat tezkireler ve onlara mukâbil esnâ-yı hurûcda verilen murûr tezâkirinin ya pasaportların koçanları Kudüs-i Şerîf merkezine gönderilerek kontrol ve mu'ayenesi icrâ edilecek ve bu bâbda hilâf-ı kâ'ide bir gûne mu'âmele ikâ'ına mücâseret etmiş me'mûr var ise derhal taht-ı mes'ûliyyete aldırılacaktır.

BELGELER

Arz-ı Filistin'e Gelecek Müsevî Züvvârı Hakkında Ta'limât Lâyihası (BOA, DH.MKT., 2157/10, 24 Şaban 1316)

Züvvâr-ı Müseviyye Hakkında Fî 14 Cemâziyelâhire Sene 318 Tarihli
Ta'lîmât Sûreti (BOA, DH.MKT., 2433/67, 7 Şaban 1318)